

مشقی برای حفظ زمین

«شما نمی‌خواهید از دبستانی که در آن محیط‌زیست تدریس می‌شود گزارش تهیه کنید؟» این گله یکی از فعالان محیط‌زیست بود که سال‌هاست برای ارتقای محیط‌زیست قلم می‌زند.

&#171# شما نمی‌خواهید از دبستانی که در آن محیط‌زیست تدریس می‌شود گزارش تهیه کنید؟» این گله یکی از فعالان محیط‌زیست بود که سال‌هاست برای ارتقای محیط‌زیست قلم می‌زند.

گنجاندن درس محیط‌زیست در برنامه‌های آموزشی دبستان مورد نظر هم به پیشنهاد او و استقبال مدیر دبستان محقق شده بود. اینگونه بود که در یکی از آخرین روزهای اردیبهشت ماه به دبستان فرهنگ سعادت، واقع در منطقه 2 آموزش و پرورش رفتیم. زنگ تفریح بود. بچه‌ها از سرو کول هم بالا می‌رفتند؛ دمی محو دنیای کودکانه‌ای شدم که سال‌های زیادی از آن گذشته بود... . مدیر این مرکز آموزشی می‌گفت: امسال نخستین سالی است که ما در این مرکز آموزشی درس محیط‌زیست گذاشته‌ایم؛ هم بچه‌ها استقبال کرده‌اند و هم اولیای آنها.

زنگ را زده بودند. من و همکار عکاسم با مساعدت مدیر به کلاس دوم وارد شدیم که درس محیط‌زیست داشتند؛ کلاسی کوچک با 8 نیمکت. بچه‌ها کیف و کوله‌پشتی‌شان را روی نیمکت حدفاصل خود و دوست کنار دستی‌شان گذاشته بودند. آخرین جلسه درس محیط‌زیست بود. علی‌رضا افتخارزاده یکی از دانش‌آموزان، نخستین داوطلب برای پاسخگویی بود.

علی‌رضا در این کلاس چه درس‌هایی به شما می‌دهند؟ &#171# در مورد محیط‌زیست مثلا آلودگی‌های شهر تهران. حفاظت از حیوانات. در مورد آشغال‌هایی که در تهران خیلی زیاد است و راه‌های بازیافت آن.»

از علی‌رضا پرسیدم چرا باید درس محیط‌زیست بخوانیم؟ گفت: &#171# برای اینکه بتوانیم دنیا را برای نسل آینده حفظ کنیم چون ما تنها نسلی نیستیم که زندگی می‌کنیم.»

برای اینکه محیط‌زیست بهتری داشته باشیم چه باید بکنیم؟ می‌گوید: &#171# مردم از وسایل حمل‌ونقل عمومی استفاده کنند تا هوا کمتر آلوده شود، آشغال را در سطل آشغال بریزیم و یکی از راه‌های دیگر، ساخت کارخانه‌ها بیرون از شهر است.»

سهند کیایی دانش‌آموزی که دستش را به‌عنوان داوطلب بالا گرفته بود در باره درس محیط‌زیست می‌گوید: &#171# درس محیط‌زیست خیلی مفید است. برای آینده خوب است. محیط‌زیست به ما کمک می‌کند از حیوانات محافظت کنیم. آشغال نریزیم. ما نباید در جنگل که محل زندگی حیوانات است زباله بریزیم.»

از امید بهادری یکی دیگر از دانش‌آموزان می‌پرسم محیط‌زیست یعنی چی؟ می‌گوید: &#171# محیط‌زیست یعنی زمین خوب. هوای پاک.» و اگر محیط‌زیست حفظ نشود؛ می‌گوید: &#171# اگر محیط‌زیست را حفظ نکنیم باعث آلودگی هوا می‌شود باعث بیماری می‌شود. ما نباید به حیوانات آسیب برسانیم. کلاس محیط‌زیست به ما یاد می‌دهد که با محیط زندگی خودمان آشنا شویم و اینکه چه مشکلاتی زندگی ما را تهدید می‌کند و برای جلوگیری از این مشکلات چه باید بکنیم؟»

علیرضا لطفی دانش‌آموز دیگری است که می‌خواهد صحبت کند. او می‌گوید: &#171# مهم‌ترین چیزی که در درس محیط‌زیست یاد گرفتیم اینکه به حیوانات و جنگل احترام بگذاریم. کمتر زباله تولید کنیم. هوا را آلوده نکنیم. با وسایل حمل‌ونقل عمومی رفت‌وآمد کنیم. یوزپلنگ دارد نسلش از بین می‌رود این حیوان فقط در کشور ما وجود دارد. ما باید کمک کنیم تا نسل یوز از بین نرود.»
چطوری باید کمک کنیم؟ می‌گوید: &#171# مردم از یوزپلنگ می‌ترسیدند ما می‌خواهیم اشتباهات مردم و تصورات غلط آنها را از بین ببریم تا موجودات زنده را حفظ کنیم. ما انسان‌ها نباید وسط زیستگاه‌ها جاده درست کنیم. بعضی آدم‌ها یوزپلنگ را می‌کشند تا با پوستشان لباس درست کنند. ما باید جلوی آنها را بگیریم.»

دیار شمس‌نژاد یکی دیگر از دانش‌آموزان می‌گوید: &#171# ما در کلاس محیط‌زیست با انواع زباله آشنا شدیم. زباله خشک مثل باتری، زباله تر مثل تفاله چای، زباله خطرناک مثل آمپول و زباله‌های بیمارستانی که در خانه کمتر تولید می‌شود.»

به همراه دانش‌آموزان و معلم محیط‌زیست وارد کلاسی می‌شویم که می‌خواستند در آنجا درس‌های محیط‌زیست را دوره کنند. محیط‌زیست طبیعی، محیط‌زیست مصنوعی، تنوع زیستی، تنوع گونه‌ای، تنوع اکوسیستمی، تنوع فرهنگی، زیستگاه، استتار، آلودگی

هوا، درختکاری، زباله و گونه‌های جانوری ایران از جمله یوزپلنگ، گاندو، خرس و سنجاقک عناوین برخی درس‌هایی است که سحر حیدری، در ساعت محیط‌زیست تدریس می‌کند.

کودکان، علاقه‌مند می‌شوند

وقتی کلاس با توضیحات خانم حیدری به پایان رسید بی‌مقدمه از او می‌پرسم به نظر شما این کلاس‌ها چه ضرورتی دارد؟ می‌گوید: هر چه سن بچه‌ها پایین‌تر باشد خمیرمایه آنها بیشتر قابلیت شکل دهی دارد و می‌توان به شکل تأثیرگذار با آنها کار کرد. به همین دلیل می‌توان با آموزش، حفاظت از محیط‌زیست را در آنها نهادینه کرد. من وقتی با بچه‌ها کار می‌کنم حین آموزش می‌بینم آنها ایده‌های نوینی دارند. از آنها خواسته‌ام به‌عنوان یک مجری یا دانشمند یک ایده بدهند. در واقع به آنها انگیزه می‌دهم تا ایده بدهند؛ ایده‌هایی که اگر دنبال بشود می‌تواند به نتایج خوبی منجر شود.

بچه‌ها نسبت به آموزش محیط‌زیست چه واکنشی نشان می‌دهند؟ می‌گوید: واکنش بچه‌ها خیلی خوب بوده است. نخستین اتفاقی که در آموزش محیط‌زیست برای بچه‌ها می‌افتد این است که دقت آنها نسبت به محیط اطرافشان بیشتر می‌شود و همزمان به‌طور موازی آنها به محیط‌زیست علاقه‌مند می‌شوند.

حیدری در پاسخ به این پرسش که فقط به آموزش بسنده می‌کنید یا تکالیفی هم برای آنها تعیین می‌کنید؟ می‌گوید: در کنار آموزش آنها را به‌طور عملی درگیر مسائل محیط‌زیست می‌کنیم. مثلاً در مورد درس زباله بچه‌ها ملزم به تحقیق درباره زباله شده‌اند به این شکل که از آنها خواسته شد در جاهای مختلف تحقیق کنند و گزارش بدهند که در طول هفته چند بار و چه نوعی از زباله را دیده‌اند. نمونه دیگر، که نشان می‌دهد بچه‌ها نسبت به محیط اطرافشان بی‌تفاوت نیستند اینکه وقتی در اردوی مدرسه در پارک چیتگر مسائلی خلاف محیط‌زیست دیده بودند فیلم گرفتند. اینها نشان می‌دهد بچه‌ها با آموزش نسبت به محیط‌زیست حساس شده‌اند و دغدغه حفاظت از طبیعت در آنها به‌وجود آمده است. « به‌عنوان یک معلم محیط‌زیست چه درخواستی از مسئولان دارید؟» فکر می‌کنم هر اتفاقی می‌تواند از جمع‌های کوچک آغاز شود. اگر این جمع‌ها ادامه داشته باشد می‌تواند به شکل‌گیری گروه‌های محیط‌زیست منجر شود. مهم این است که دغدغه محیط‌زیست ایجاد شود. کلاس درس به ایجاد این دغدغه کمک می‌کند.

پس از این گفت‌وگوی کوتاه، همراه با خانم حیدری وارد کلاس چهارم شدیم که درس محیط‌زیست داشتند. در آنجا از بچه‌ها خواستم در یک جمله به این پرسش پاسخ دهند: چرا باید محیط‌زیست را حفظ کنیم؟

اروند درویش: « اگر محیط‌زیست را حفظ نکنیم به محیط زندگی خودمان آسیب می‌رسانیم. ما نباید درختان را قطع کنیم. نباید الکی سد بزنیم. نباید حیوانات را آزار و اذیت کنیم.»

سینا ابراهیم زاده: « ما نباید به محیط زندگی خودمان و دیگران لطمه بزنیم. ما 3 نوع زباله داریم خطرناک، تر و خشک.»
سام حسین بابایی: « ما اگر به محیط‌زیست زیان برسانیم در واقع به هموطنان و شهرمان زیان رسانده‌ایم.»
اشکان حبیبیان: « ما وقتی به گیاهان و گل‌ها صدمه می‌زنیم به خودمان آسیب می‌رسانیم چون غذای ما از گیاهان و جانوران است.»

امیرحسین هامون‌نورد: « وقتی ما حیوانات بی‌گناه را می‌کشیم ضرر به کشور خودمان می‌رسانیم و نسل آنها را منقرض می‌کنیم.»

هیراد جوادی: « کره زمین مانند یک سطل آشغال شده که اگر ما زیاد آشغال تولید کنیم ممکن است لایه ازن ترک بردارد و اشعه ماوراءبنفش به ما بخورد آن وقت ما سرطان می‌گیریم.»

امیرطه رضانی: « محیط‌زیست به ما کمک می‌کند تا محیط زندگی‌مان را بهتر بشناسیم و آن را کثیف نکنیم. ما می‌توانیم هر روز یک درخت بکاریم.»

آروین یزدانی: « ما نباید آشغال بریزیم اگر آشغال بریزیم نه تنها به خودمان که به کشورمان صدمه می‌زنیم.»
زنگ محیط زیست، هفته‌ای یک‌بار محمدحسین قاسم‌پور، مدیر این مرکز آموزشی با اشاره به اینکه آموزش محیط‌زیست ضرورتی است که باید از مقطع دبستان آغاز شود گفت: در این مرکز آموزشی خارج از روال آموزشی در هر هفته یک زنگ برای آموزش محیط‌زیست در برنامه درسی دانش‌آموزان گنجانده شده و براساس آن در کلاس‌های دوم تا پنجم محیط‌زیست تدریس می‌شود.

وی با اشاره به استقبال خوب بچه‌ها و اولیای آنها از آموزش محیط‌زیست تأکید کرد: تا زمانی که مسئولیت این مرکز را برعهده دارم

آموزش محیط‌زیست را ادامه خواهیم داد. در کنار آن اما از مسئولان انتظار داریم به مناسبت‌های مختلف و متناسب با برنامه آموزش محیط‌زیست، امکانات و تسهیلات لازم برای بازدید دانش‌آموزان از مراکز و مناطق مرتبط را فراهم سازند تا مثلاً بچه‌ها مجبور نشوند روز درختکاری در باغچه مدرسه درخت بکارند. علاوه براین، مسئولان محیط‌زیست و سایر نهادهای دست‌اندرکار با در اختیار گذاشتن فیلم و کتاب مدرسه را یاری دهند.